



Ortaokul Öğrencilerinde Akademik Erteleme Eğiliminin İnternet Bağımlılığı ve Şiddet ile İlişkisi *

The Relationship of Academic Progression Tendencies in Secondary School Students with Internet Addiction and Violence

ÖZET

2023 yılına gelinen bugünlerde insanlığın teknolojiyle etkileşimi oldukça üst seviyeye çıkmış durumdadır. Farklı bir dünya olan çevrimiçi platformlarda oldukça zaman harcayan öğrenciler bağımlılık tehlikesi altındadırlar. Şiddet ve internet bağımlılığı; 21. Yüzyılda insanlığı etkileyen önemli değişkenler arasında yer almaktadır. Bu çalışmada amaç ortaokul öğrencilerinde akademik erteleme eğiliminin internet bağımlılığı ve şiddetle ilişkisini tespit etmektir. Bu çalışmanın katılımcıları 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul'un Göztepe ilçesinde bulunan iki farklı ortaokula kayıtlı olan toplam 642 tane öğrencidir. İlgili çalışma nicel araştırma yöntemiyle desenlenmiştir. Araştırmada üç çeşit ölçekten yararlanarak veri toplanmıştır. İlk ölçek Çetin (2011) tarafından alanyazına kazandırılan Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğidir. Kullanılan diğer ölçek Taş (2019) tarafından geliştirilen İnternet Bağımlılığı Ölçeğidir. Yararlanılan üçüncü ölçek ise Ocak ve Karataş (2019) tarafından geliştirilen Akademik Erteleme Davranışları Ölçeğidir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin akademik erteleme eğiliminin internet bağımlılığı ve şiddet ile ilişkisi alt boyutu arasında anlamlı ve ters bir ilişki bulunmuştur. Ortaokul öğrencileri için internet bağımlılığı ve şiddetin akademik erteleme eğilimini yordadığı tespit edilmiştir. 5. Sınıfların sorumsuzluk ve tercih etme davranışları 6, 7, 8. Sınıflardan daha yüksek çıkmıştır. Sanal arkadaş olmayan öğrencilerin şiddete yönelik tutumları sanal arkadaş olanlardan yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Akademik Erteleme Eğilimi, İnternet Bağımlılığı, Şiddete Yönelik Tutum.

ABSTRACT

Nowadays, by 2023, the interaction of human beings with technology has reached a very high level. Students who spend a lot of time on online platforms, which are a different world, are at risk of addiction. violence and internet addiction; It is among the important variables affecting humanity in the 21st century. The aim of this study is to determine the relationship between academic procrastination and internet addiction and violence in secondary school students. The participants of this study are a total of 642 students enrolled in two different secondary schools in the Göztepe district of Istanbul in the 2021-2022 academic year. The related study was designed with the quantitative research method. Data were collected using three types of scales in the study. The first scale is the Attitude Towards Violence Scale, which was introduced to the literature by Çetin (2011). The other scale used is the Internet Addiction Scale developed by Taş (2019). The third scale used is the Academic Procrastination Behaviors Scale developed by Ocak and Karataş (2019). As a result of the research, a significant and inverse relationship was found between the sub-dimension of students' academic procrastination tendency with internet addiction and violence. It was found that internet addiction and violence predicted academic procrastination for middle school students. The irresponsible and preferential behaviors of the 5th graders were higher than the 6th, 7th and 8th grades. Attitudes towards violence of students who do not have virtual friends were found to be higher than those with virtual friends.

Keywords: Guidance and Psychological Counseling, Academic Procrastination Tendency, Internet addiction, Attitude Towards Violence


GİRİŞ

İnternet bağımlılığı teknoloji bağımlılığı şeklinde ifade edilmektedir (Griffiths, 2000 akt. Taş ve İme, 2019: 3494). Banka işlemleri, iletişime geçme, bilgi edinme-aktarma, sanal ortamdan alışveriş gibi aktiviteler internet kullanımının önemli ölçüde artışını sağlamıştır (Tsai ve Lin, 2001: 649). İnternetin dünyada bu kadar hızlı yayılıyor olması beraberinde getirdiği yararlar kadar zararların da hızla artmasına neden olmuştur. Bu durum internetin ve kullanıcılarının farklı disiplinler tarafından ele alınarak bireyler üzerindeki etkilerinin araştırma konusu olmasına

* İlgili makale Emine TÜRKADI GERVA'ın İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Doç.Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ danışmanlığında yaptığı lisansüstü tez çalışmasının bir bölümünden geliştirilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye. ORCID: 0000-0003-4418-8036

² Doçent Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Türkiye. ORCID: 0000-0001-6916-1257

Emine Türkadi Gervan ¹ 
Hatice Kadioğlu Ateş ² 

How to Cite This Article

Türkadi Gervan, E. & Kadioğlu Ateş, H. (2023). "Ortaokul Öğrencilerinde Akademik Erteleme Eğiliminin İnternet Bağımlılığı ve Şiddet ile İlişkisi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:108; pp:5270-5286. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.66428>

Arrival: 17 October 2022
Published: 28 February 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

neden olmuştur (Batıgün ve Kılıç 2011: 67). Literatüre bakıldığında en fazla üzerinde durulan konu ise internet bağımlılığıdır (Taçyıldız, 2010: 1). Kullanım süresi kontrol edilemez ve bu isteğin önüne geçilemez duruma geldiğinde kişi günlük yaşamındaki rutinlerini gerçekleştirememeye, zarar göremeye ve internet bağımlısı olmaya başlar. İnternet bağımlılığının ergen nüfusunda yaygınlaşması sorunun önemini arttırmaktadır. Öğrencilerdeki sorunlu internet kullanımı bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimleri açısından çeşitli riskler oluşturur (Karaca ve diğ., 2021: 511). Öner ve Çakır (2019: 27) yapmış oldukları araştırmada katılım gösteren ortaokul öğrencilerinin %1,14'lük bir diliminin internet bağımlısı olduğunu, % 23,04 gibi azımsanamayacak bir dilimin internet bağımlısı olma riski taşıdığını belirtmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin internet ortamında bir günde geçirmiş oldukları sürenin uzunluğu, akademik erteleme davranışları ve not ortalamalarını etkilemektedir. Erteleme, yapılması planlanan bir görevin öz-düzenleme de yaşanan başarısızlık sonucu yapmamaya ve daha sonraya ötelemeye sebep olan sorunlu bir davranıştır. Eğitim süresi boyunca yapılması gereken birçok ödev, proje, çalışma ve sorumluluklar vardır. Akademik ertelemenin birçok olumsuz sonucu olmasına rağmen öğrenciler arasında çok yaygındır (Can, 2018: 3-123). Kişilik özellikleri, öz-düzenleme, motivasyon, yapılan işin zorluğu gibi değişkenler ilgili araştırmalarda akademik erteleme davranışının nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ödev ve projeleri zamanında teslim etme, sözlü ve yazılı sınavlara hazırlanabilme vb. gibi durumlarda öğrencilerden beklenen aksine olumsuz sonuçlarına rağmen erteleme davranışı, akademik ertelemedir (Elhatip, 2018: 53). Her insan yaşamının farklı dönemlerinde erteleme davranışında bulunabilir ve davranış zaman zaman sıklık gösterebilir (Ayyıldız ve Dilmaç, 2017: 128). Erteleme, yeterli öngörüye sahip olmadığımız karar almamız gereken özel ve karmaşık konularda dürtü sellikten kaçınmak için kullanılmıştır (Ferrari ve Emmons., 1995: 539-544).

Erteleme davranışı deneysel ve kavramsal olarak sorumluluk gücüne, kendini denetime alabilmeye ve başarıya motivasyonuna bağlıdır (Rabin vd., 2011: 344-357). Erteleme, psiko-sosyal açıdan yorucu olduğu gibi kişiye kaygı, stres yaşatan bir duruma dönüşebilmektedir (Sirois ve Pychyl, 2016). Toker (2014) akademik ertelemeyi, öğrencinin okul ile ilişkisini kapsayan tüm sorumluluk, davranış, ödev ve projelerini; ileriki bir zamana ertelemesi ya da süresinde tamamlamayarak geciktirmesi şeklinde tanımlamıştır.

Erteleme davranışının nedenleri arasında kişinin başarısızlık korkusu, mükemmeliyetçiliği, algılanan görevin zorluğu, karar verme güçlüğü ve değerlendirilme kaygısı sayılabilir (Burka ve Yuen, 1983: 207-217). Akademik erteleme, mükemmeliyetçilik ile ilgilidir. Sosyal mükemmeliyetçilik; başkalarının bir insan için gerçek ile uyuşmayan yüksek standartlara sahip olduğu düşüncesidir (Saddler ve Buley, 1999: 686-688).

Kişinin sık sık olmamak koşulu ile nadiren yapmış olduğu geciktirmeler kabul edilebilirdir hatta bu durum avantaj bile sağlayabilir. Ancak sorumluluğu gerçekleştirmeyi ileriki zamana bırakmak ile problem ya da alışkanlık haline getirmek arasındaki fark ertelemiş olduğumuz sorumluluğumuzun bize içsel ve öznel bir huzursuzluk vermesidir. Bu huzursuzluk kendisini öfke, kaygı, pişmanlık, kendini suçlama gibi duygularla fark ettirir. Alışkanlık haline gelmiş akademik erteleme davranışı kişinin öğrenme algısında düşüşe, akademik yaşamında kötü performans sergilemesine, hayatındaki fırsatları kaçırmaya, sağlık sorunları riskinin arttırmasına ve sosyal yaşamında birebir ilişkilerde sorunlar yaşamasına sebep olur (Robin vd., 2011: 104). Akademik erteleme eğilimini önlemek amaçlı bir son çare etkinliği olarak öğrencilerin baskı altında çalışmalarını sağlamak öğrencilere zarar vermenin aksine faydalıdır (Hensley, 2013: 98). Sınıf düzeyinin yükselmesiyle akademik ertelemenin arttığını belirleyen bir çalışmaya alanyazında rastlanılmıştır (Berber Çelik ve Odacı, 2015). Bir başka çalışmada öğrencilerin dersteki başarıları artış gösterdikçe akademik erteleme davranışı eğilimlerinin azaldığı bulgusuna erişilmiştir (Can, 2018).

Bağımlılık ve Şiddet

Bağımlılık, kişinin kullandığı madde veya bir davranış üzerinde kontrolünü kaybetmesidir (Egger ve Rauterberg, 1996: 47). Bağımlılık kelimesi ilk tanımlandığında madde bağımlılığı olarak değerlendirilirken günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle gerçekleşen davranışsal değişimler bağımlılık kelimesinin içinde ifade edilmiştir (Cengizhan, 2005: 85).

Madde bağımlılığında bağımlılık kelimesi; tütün, eroin, alkol veya kimyasal maddelerin kullanım ve tüketim şeklini ifade eder (Beyazyürek ve Şatır, 2000). Kişinin sahip olduğu bağımlılık türü ve bu tanıyı alıp almaması kendisine uygulanacak olan tedavinin ilerleyişini etkiler. Örneğin bağımlılık tanısı konmamış bir kişide kullandığı maddenin kullanım miktarı kontrol altına alınmaya çalışılırken, bağımlılık tanısı konmuş bir kişide ise madde kullanımının tamamen kesilmesine yönelik bir tedavi uygulanmaktadır (Ögel vd., 2012: 2). Davranışsal bağımlılığa sahip kişilerde ise madde bağımlılığındaki gibi maddeyi kullanmayı tamamen bıraktırılması gibi bir tedavi yöntem

kullanılmaz onun yerine bağımlısı olduğu davranışın günlük yaşamdaki işlevselliğini olumsuz etkilemeyecek şekilde kontrollü kullanmayı öğrenmesine yardımcı olacak bir tedavi uygulanır (Sevinç, 2019: 9).

Kişinin internet kullanımı konusunda kendisine sınırlama getirememesi, kullanım süresini ve davranışını etrafından gizleme, sosyal veya akademik birçok zarar sebep olmasına rağmen kullanımdan vazgeçememe durumudur (Young, 2007: 671-679). Gündelik yaşamda bilgi ve iletişim konusunda birçok yarar sağlayan internet kontrollü kullanımın dışına çıkıldığında bağımlılık riski de vardır (Eşgi, 2014: 809). İnternet bağımlılığının diğer kimyasal bağımlılıklar gibi gün geçtikçe ilerleme gösteren bir hastalık olarak belirtilmektedir (Chrimore vd., 2011: 205-222). Dijital teknolojiler ve internet keyif verici duygular sağlaması nedeniyle kullanımın tekrarlanması ihtimalini artırmaktadır (Greenfield, 2011: 135-153).

İnternet bağımlılığı, kişinin interneti kullanım esnasında kontrolü sağlayamaması ve kendisine hâkim olamaması olarak belirtilmektedir (Balcı ve Gülnar, 2009: 5; Güney, 2017: 207). Kişide internet kullanımının bağımlılık olarak ifade edilebilmesi için; interneti kullanırken geçirmiş olduğu sürenin uzunluğunun farkında olmaması, etrafında gerçekleşen olayların farkına varamaması, algılayamaması, kendisine yöneltilen soruları duymaması, geç cevap vermesi vb. gibi durumlar açıklar niteliktedir (Güney, 2017: 207).

Bağımlılık kavramı bireylerin sahip oldukları duygusal süreçleri, fiziksel durumları, toplumsal özellikleri, sosyal ilişkileri üzerinde istenmeyen yönde etki gösterir (Öner ve Çakır, 2019: 28). Kişilerin telefona, internete, üye oldukları sitelerde ve sosyal medyada sürekli çevrimiçi durumda olmak istedikleri, aksi taktirde ise sinir, öfke, kaygı, kızgınlık, üzümlük gibi olumsuz duygulara kapıldıkları görülmüştür. Ayrıca kişinin arkadaş çevresi ile etkileşiminde azalma, günlük yaptıkları işler için vakit oluşturamama veya yapmaktan vazgeçme, bu durumu yaşayan öğrencilerin ise okul devamsızlıklarında artma, uykusuzluk vb. problemlerin baş göstermesi ve akademik başarılarında ciddi düşüşler ortaya çıkmıştır (Güney, 2017: 207). Karşılaşılan bu durumlar sorunun internete erişilebilirlik ile alakalı değil aşırı kullanımı ile ilgili bir problem olduğunu göstermiştir (Baştürk, 2014: 4). İnternet bağımlılığı genel olarak “internetin zararlı ve kontrol dışı kullanımı” olarak ifade edilebilir (Ekşi, 2012: 1683-1706). İnternet bağımlısı olan kişinin hangi uygulamaya ya da etkinliğe bağımlılık gösterdiğinin bilinmesi önemlidir (Savcı ve Aysan 2017: 202-216).

Toplum içerisinde bağımlılık kelimesi tütün, eroin, alkol veya kimyasal maddelerin kullanım ve tüketim şeklini ifade etmektedir (Beyazyürek ve Şatır, 2000). Televizyon izlemek, teknolojik cihazlarla dizi, film takip etmek, yemek yemek, şans oyunları oynamak gibi birçok davranış normalin dışında bir sıklıkta görünmeye başladığında, bireyin yaşamındaki birçok konuda işlevsellik gün geçtikçe bozulmaya başladığında ve bu durum kişinin kendisi tarafından durdurulamaz bir hal aldığı anda bağımlılığa sebep olmaktadır (Karagözoğlu-Aslıyüksek, 2017: 29).

Şiddet, bireyin sahip olduğu fiziki ve psikolojik duruma karşı gerçekleştirilmiş ve bireye hür iradesi dışında bir zorlama durumudur (Kaptanoğlu, 2002: 67). Şiddet olguları yapılan araştırmalara göre kişinin sahip olduğu genetik özelliklerden kaynaklanmamaktadır içerisinde bulunduğu çevreden kaynaklanmaktadır (Yavuzer, 2011: 47). Teknolojinin yaygınlaşması ile beraber ülkemizde ve dünya genelinde sanal ortamlarda oynanan çevrimiçi oyunların şiddetle saldırganlık içeriği barındırması bu durumun normalleşmesine zemin hazırlamaktadır (Erkek, 2016: 101). Çocukların kısa veya uzun dönem de şiddet içeriği barındıran oyunların tüketicisi olmaları gerçek hayatta şiddeti bir çözüm gibi görmelerine sebep olmaktadır (Karaaslan, 2015: 806). Çocukların bilgisayarda oyun oynama zamanı arttıkça saldırganlıkları da artmaktadır (Kars, 2010: 1). Öğrencilerin onaylanma düzeyleri yükseldikçe akademik erteleme davranışlarında azalma, öğrencilerin öğrenme sürelerinde ve motivasyon düzeylerinde yükselme, akran ilişkilerinde daha başarılı olma gibi olumlu ilerlemeler görülmektedir (Yiğit ve Dilmaç, 2011: 172; Tanrıseven ve Dilmaç, 2013: 21-36; Erden ve Yılmaz, 2016: 408-411).

Araştırmanın genel amacı şu şekilde ifade edilebilir: “Ortaokul öğrencilerinde akademik erteleme eğiliminin internet bağımlılığı ve şiddet ile ilişkisi var mıdır?” Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki özel amaçlara cevaplar aranmıştır.

1. Öğrencilerin internet bağımlılığı hangi düzeydedir?
2. Öğrencilerin internet bağımlılığı; yaşa, sınıfına, sanal arkadaşlığı olmasına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin akademik erteleme hangi düzeydedir?
4. Öğrencilerin akademik erteleme eğilimleri; yaşa, sınıfına, sanal arkadaşlığı olmasına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin şiddete yönelik tutumları hangi düzeydedir?
6. Öğrencilerin şiddete yönelik tutumları; yaşa, sınıfına, sanal arkadaşlığı olmasına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Öğrencilerin internet bağımlılığının şiddet ve akademik erteleme eğilimlerindeki aracılık rolü nedir?

YÖNTEM

Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi ile akademik erteleme ve şiddet düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlanmaktadır. Çalışmada kullanılan araştırma yöntemi “nicel araştırma yöntemi”dir. İlgili çalışma, ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte geçerli sayılan ya da günümüzde geçerliliğini koruyan bir durumu, olduğu gibi tarif edebilmeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Çalışmaya katılanlar 2021-2022 yılı eğitim öğretim dönemi İstanbul ilindeki ortaokul öğrencileridir. Örnekleme 642 tane ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır. Araştırmada seçilen örnekleme yöntemi basit seçkisiz örneklemedir.

Tablo 1: Çalışma Grubunu Oluşturan Ortaokul Öğrencilerine Ait Demografik Bilgiler

İlgili Değişkenler	Katılımcı Grupları	f	Yüzde oran (%)
Yaş	11 yaş	162	25,2
	12 yaş	147	22,9
	13 yaş	144	22,4
	14 yaş	189	29,4
Cinsiyet	Kız	356	55,5
	Erkek	286	44,5
Sınıf	5. sınıf	183	28,5
	6. sınıf	138	21,5
	7. sınıf	130	20,2
	8. sınıf	191	29,8
Akademik Açından Kendini Değerlendirme	Düşük	66	10,3
	Orta	459	71,5
	Yüksek	117	18,2
Annenizin Size Karşı Tutumu	Otoriter	148	23,1
	İhmalkâr	114	17,8
	Aşırı Serbest Bırakan	140	21,8
	Demokratik	240	37,4
Gerçekte Tanışmadığınız Yalnızca Sanal Arkadaşınız Var mı?	Evet	257	40,0
	Hayır	385	60,0
Sosyal Medya Hesap Sayınız	Hiç Yok	18	2,8
	1	95	14,8
	2	115	17,9
	3	91	14,2
	3'ten fazla	323	50,3

Tablo 1'e göre 642 öğrencinin 162'sinin (%25,2) 11 yaşında, 147'sinin (%22,9) 12 yaşında, 144'ünün (%22,4) 13 yaşında, 189'unun (%29,4) 14 yaşında olduğu; 356'sının (%55,5) kız, 286'sının (%44,5) erkek olduğu, 183'ünün (%28,5) 5. sınıf, 138'inin (%21,5) 6. sınıf, 130'unun (%20,2) 7. sınıf, 191'inin (%29,8) 8. sınıf olduğu; akademik açıdan 66'sının (%10,3) kendini düşük, 459'unun (%71,5) orta, 117'sinin (%18,2) yüksek olarak gördüğü; annelerinin tutumuna göre 148'inin (%23,1) otoriter, 114'ünün (%18,8) ihmalkâr, 140'ının (%21,8) aşırı serbest bırakan, 240'ının (%37,4) demokratik olduğu; 257'sinin (%40,0) yalnızca sanal dünyada tanıştığı ancak gerçekte tanışmadığı arkadaşı olduğu, 385'inin (%60,0) yalnızca sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olmadığı; 18'inin (%2,8) hiç sosyal medya hesabı olmadığı, 95'inin (%14,8) bir sosyal medya hesabı, 115'inin (%17,9) iki sosyal medya hesabı, 91'inin (%14,2) üç sosyal medya hesabı, 323'ünün (%50,3) üçten fazla sosyal medya hesabı olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme eğilimlerinin internet bağımlılığı ve şiddet ile bağlantısı olup olmadığını incelemek için ölçeklerden yararlanılmıştır. Araştırmada dört bölüm ihtiva eden veri toplama aracı oluşturulmuştur. İlgili araçlarda en önde “Kişisel Bilgi Formu” yer almaktadır. Katılımcıların akademik erteleme eğilimini incelemek için on dokuz maddelik “Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek Ocak ve Karataş (2019) tarafından geliştirilmiştir. Katılımcıların internet bağımlılıklarını incelemek için “Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden yararlanılmıştır. İlgili ölçek literatüre Taş (2019) tarafından kazandırılmıştır. Son olarak katılımcıların şiddet eğilimlerini incelemek için On maddelik Ergenler İçin Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinden yararlanılmıştır. İlgili ölçek Çetin (2011) tarafından alanyazına kazandırılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu ilk bölümde yer almaktadır. En üstte araştırmacılar öğrencilere hitap şeklinde bir metin yer almaktadır. İlgili bölümde ortaokul öğrencilerinin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, yalnızca sanal dünyadaki arkadaşları

hakkında bilgileri istenmiştir. İkinci bölümde Ocak ve Karataş (2019) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. İki faktörlü ölçek toplam varyansın %58,03’ünü açıklamaktadır. Toplam 19 maddelik ölçeğin birinci boyutunda 1-6. maddeler, ikinci boyutunda 7-19. maddeler yer almaktadır. Birinci boyut toplam varyansın %23,95’ini; ikinci boyut %34,08’ini açıklamaktadır. Ölçekte ters madde yoktur. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,946’dır. Ölçek boyutlarında sırasıyla Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,866 ve 0,935 şeklinde hesaplanmıştır. Yapılan çalışmada ise ölçeğin ilgili katsayısı (Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı) “Sorumsuzluk ve Tercih Etme” alt boyutu .91, “Çevre ve Hisler” alt boyutu .97, ölçek toplamı .98 olarak tespit edilmiştir. Üçüncü bölümde Taş (2019) tarafından geliştirilen “Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Tek faktörlü ve dokuz maddelik bir ölçektir. Ölçek toplam varyansın %39,90’ını açıklamaktadır. Ölçekte ters madde mevcut değildir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,84 şeklinde hesaplanmıştır. Yapılan çalışmada ilgili güvenilirlik katsayısı .91 şeklinde belirlenmiştir. Dördüncü bölümde Çetin (2011) tarafından geliştirilen “Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Tek faktörlü ve 10 maddelik bir ölçektir. Ölçek toplam varyansın %43,87’sini açıklamaktadır. Ölçekte ters madde yoktur. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı ,85 şeklinde bulunmuştur. Yapılan çalışmada ilgili katsayı (Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı) .98 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Ölçeklerin çalışmada etik kurallar çerçevesinde kullanılabilmesi adına ölçekleri alanyazına kazandıran sahiplerinden izin alınmıştır. İZU Etik Kurulu Başkanlığından (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi) 14/04/2021 tarihli etik kurulu onayı alınmıştır. Ortaokul öğrencilerinden verileri alabilmek için valilikten çalışma izni alınmıştır. T.C. İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden 21/10/2021 tarihli anket ve araştırma izni onayı alınmıştır. Covid-19 tedbirleri kapsamında araştırmacılar öğrencilere formları ulaştırmış, ölçekler hakkındaki bilgilendirme yazılı ve sözel olarak yapılmıştır. Uygulama ortalama 20 dakika sürmüştür ve tüm verilerin toplanması yaklaşık on ay sürmüştür.

Verilerin Analizi

Ölçekler Beşli Likert tipinde eş parçalara bölünerek puan aralıkları örneklemin akademik erteleme davranışı ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği 1-1.79 arası “hiçbir zaman”; 1.80-2.59 arası “nadir olarak”; 2.60-3.39 arası “bazen”; 3.40-4.19 arası “sık sık” ve 4.20-5.00 arası ise “her zaman” şeklinde, şiddete yönelik tutum ölçeği 1-1.79 arası “hiç”; 1.80-2.59 arası “katılmıyorum”; 2.60-3.39 arası “kararsızım”; 3.40-4.19 arası “katılıyorum” ve 4.20-5.00 arası ise “tamamen katılıyorum” şeklinde oluşturulmuştur.

BULGULAR

“Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı hangi düzeydedir?” alt amacına ait bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: İnternet Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Değerler

Boyutlar	N	\bar{x}	SS	$Sh_{\bar{x}}$
Toplam Ölçek	642	3.14	1.05	.04

Tablo 2’de incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin ölçekteki puanlarının ortalaması $\bar{x}=3.14$ olarak bulunmuştur. Sonuç olarak erişilen bulguya göre ortaokul öğrencileri bazen internet bağımlılıkları olduğunu belirtmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıklarının ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilmiştir

“Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı a) yaşa, b) sınıfına, c) sanal arkadaşlığı olmasına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin erişilen veriler aşağıda sunulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıklarının yaşa göre farklılığını inceleyen (ANOVA) sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: İnternet Bağımlılığı Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Bulguları

f, \bar{x} ve SS					ANOVA					
Boyut	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Toplam Ölçek	11 yaş	162	2.89	1.16	G.Arası	15.31	3	5.10	4.706	.003
	12 yaş	147	3.21	.92	G.İç	691.85	638	1.08		
	13 yaş	144	3.31	.96	Toplam	707.16	641			
	14 yaş	189	3.17	1.08						

Tablo 3’ten de anlaşılacağı üzere, örneklem grubunu oluşturmakta olan ortaokul öğrencilerinin ergenler için internet bağımlılığı yaşa bağlı olarak ölçekler arasında ortalama puanlarda anlamlı bir farkın söz konusu olup olmadığını tespit edebilmek adına tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. ANOVA analiz sonuçları $F(3-638) = 4.706$; $p < .05$ şeklindedir. ANOVA sonuçlarına göre gruplar arası anlamlı fark vardır. Ortaya çıkan bu sonuca

istinaden hangi gruplar arasında bir fark olduğunu belirlemek için ise çoklu karşılaştırma testi LSD kullanılmış ve sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: İnternet Bağımlılığı Puanlarının Yaş Değişkenine İlişkin LSD Testi Bulguları

Puan	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
Toplam Ölçek	11 yaş	12 yaş	-.32	.12	.007
		13 yaş	-.42	.12	.000
		14 yaş	-.28	.11	.013

Tablo 4'te yer alan internet bağımlılığı ölçek puan ortalamaları arasında yaşa göre farklılığın hangi gruplardan dolayı ortaya çıktığını tespit edebilmek adına Post hoc LSD testinden yararlanılmıştır. Post hoc LSD testi sonucunda farkın kaynağı tespit edilmiştir. Adı geçen anlamlı farklılık; 11 yaşındaki öğrenciler ile 12-13-14 yaşındakiler arasında 12-13-14 yaşındakiler lehinedir ($p<.05$). Yaşı 12, 13, 14 olan ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıkları yaşı 11 olan ortaokul öğrencilerinden daha yüksektir.

Tablo 5: İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sınıf Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

f, \bar{x} ve <i>SS</i>					ANOVA							
Boyut	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>		
Toplam Ölçek	5. sınıf	183	2.94	1.13	G.Arası	14.37	3	4.79	4.410	.004		
	6. sınıf	138	3.28	.96							G.İçi	
	7. sınıf	130	3.31	.94								Toplam
	8. sınıf	191	3.12	1.07								

Tablo 5'te yer alan ölçek puan ortalamaları arasındaki farklılığın sınıf seviyesine göre düşünüldüğünde hangi gruplardan dolayı ortaya çıktığını tespit edebilmek adına yapılan post hoc LSD testinden elde edilen sonuçlarda farkın 5. sınıfa 6. ve 7. sınıf arasında 5. Sınıftakilerin aleyhine -6.-7. Sınıftakilerin lehine- olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). 6.-7. sınıfların internet bağımlılıkları 5. Sınıftakilerden daha yüksektir.

Tablo 6: İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sınıf Değişkenine İlişkin LSD Testi Bulguları

Puan	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
Toplam Ölçek	5. sınıf	6. sınıf	-.35	.12	.003
		7. sınıf	-.38	.12	.002

Tablo 6'da belirtilen internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkın sınıf değişkenine göre kaynağını bulmak için yapılan post hoc LSD testi bulgusuna bağlı olarak farkın 5. sınıf öğrencileri ile 6.-7. sınıflar arasında 6.-7. Sınıflar lehine -5. Sınıflar aleyhine- olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). 6.-7. Sınıfların internet bağımlılıkları 5. sınıf öğrencilerinden daha yüksektir.

Örneklem grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıklarının sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olup olmaması durumuna göre farklılığını inceleyebilmek adına bağımsız grup t testi uygulanmıştır. İlgili teste ait sonuçlar Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7: İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sanal Arkadaşlık Durumuna İlişkin t Testi Bulguları

Boyutlar	Gruplar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	$Sh_{\bar{x}}$	<i>t</i> Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Toplam Ölçek	Evet	257	3.38	.95	.06	4.835	640	.000
	Hayır	385	2.98	1.09	.06			

Tablo 7'ye göre sanal arkadaşlığı olma durumuna ilişkin internet bağımlılığının farklılığını inceleyebilmek adına uygulanan t testi sonucunda [$t(640)= 4.835; p<.05$] sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olanlar lehine -sanal arkadaşlığı olmayanlar lehine- anlamlı fark bulunmuştur. Sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olan öğrencilerin internet bağımlılıkları sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olmayan öğrencilerden daha yüksektir.

“Ortaokul öğrencilerinde akademik erteleme hangi düzeydedir?” alt amacına ait sonuçlar Tablo 8'dedir.

Tablo 8: Akademik Erteleme Ölçeği Toplam ve Alt Boyutlara İlişkin Değerler

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	$Sh_{\bar{x}}$
Sorumsuzluk ve Tercih Etme	642	2.44	1.05	.04
Çevre ve Hisler	642	2.43	1.07	.04
Toplam Ölçek	642	2.43	1.05	.04

Tablo 8'e göre öğrencilerin akademik erteleme ölçeği incelendiğinde, sorumsuzluk ve tercih etme alt parametrelere göre puan ortalaması $\bar{x}=2.44$ olarak saptanmıştır. Çevre hisler alt boyutu puan ortalaması $\bar{x}=2.43$ olarak

belirlenmiştir. Toplam ölçek puanlarının ortalaması $\bar{x}=2.43$ şeklindedir. Sonuca göre ortaokul öğrencileri sorumsuzluk ve tercih etme, çevre ve hisler ve genel olarak akademik erteleme davranışlarını nadiren sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerinin akademik erteleme düzeyleri yaşa ilişkin anlamlı farklılığı olup olmadığını tespit amaçlı tek yönlü varyans analizi yani ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Akademik Erteleme Puanlarının Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

f, \bar{x} ve SS					ANOVA					
Boyut	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Sorumluzluk ve Tercih Etme	11 yaş	162	2.77	.98	G.Arası	25.24	3	8.42	7.839	.000
	12 yaş	147	2.39	1.06	G.İçi	684.89	638	1.07		
	13 yaş	144	2.31	1.05	Toplam	710.14	641			
	14 yaş	189	2.29	1.06						
Çevre ve Hisler	11 yaş	162	2.73	1.02	G.Arası	20.02	3	6.67	5.958	.001
	12 yaş	147	2.38	1.03	G.İçi	714.68	638	1.12		
	13 yaş	144	2.34	1.09	Toplam	734.70	641			
	14 yaş	189	2.28	1.08						
Toplam Ölçek	11 yaş	162	2.74	.99	G.Arası	21.58	3	7.19	6.730	.000
	12 yaş	147	2.38	1.02	G.İçi	681.81	638	1.07		
	13 yaş	144	2.33	1.05	Toplam	703.38	641			
	14 yaş	189	2.28	1.07						

Tablo 9’da öğrencilerin akademik erteleme ölçek puanları ortalamalarının yaşa göre farklılığını inceleyebilmek adına tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sorumsuzluk ve tercih etme alt boyutunda [$F(3-638) = 7.839$; $p<.05$], çevre ve hisler alt boyutunda [$F(3-638) = 5.958$; $p<.05$] ve ölçek toplamında [$F(3-638) = 6.730$; $p<.05$] gruplar arası anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Farkın kaynağını tespit için çoklu karşılaştırma testlerinden olan LSD testinden yararlanılmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 10’dadır.

Tablo 10’da öğrencilerin akademik erteleme ölçeği sorumsuzluk ve tercih etme alt boyutu, çevre ve hisler alt boyutu ve toplam ölçek puan ortalamaları arasındaki farkın yaş değişkenine göre hangi gruplardan dolayı olduğunu tespit edebilmek adına yapılan post hoc LSD testinin sonucunda bu farkın 11 yaşındaki öğrenciler ile 12 yaşında, 13 yaşında, 14 yaşındaki öğrenciler arasında 11 yaşındaki öğrenciler lehine gerçekleştiği görülmektedir ($p<.05$). Yaşı 11 olan ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme davranışları yaşı 12, 13, 14 olan ortaokul öğrencilerinden daha yüksektir.

Örneklem grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme düzeylerinin sınıfa göre farklılığını belirleyebilmek adına tek yönlü varyans analizi yani ANOVA testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 10: Akademik Erteleme Davranışı Puanlarının Yaş Değişkenine İlişkin LSD Bulguları

Puan	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	P
Sorumluzluk ve Tercih Etme	11 yaş	12 yaş	.39	.12	.001
		13 yaş	.46	.12	.000
		14 yaş	.49	.11	.000
Çevre ve Hisler	11 yaş	12 yaş	.35	.12	.004
		13 yaş	.39	.12	.001
		14 yaş	.45	.11	.000
Toplam Ölçek	11 yaş	12 yaş	.36	.12	.002
		13 yaş	.41	.12	.001
		14 yaş	.46	.11	.000

Tablo 11: Akademik Erteleme Davranışı Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

f, \bar{x} ve SS Değerleri					ANOVA					
Boyut	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Sorumluzluk ve Tercih Etme	5. sınıf	183	2.66	1.03	G.Arası	13.46	3	4.49	4.109	.007
	6. sınıf	138	2.30	1.10	G.İçi	696.68	638	1.09		
	7. sınıf	130	2.41	1.01	Toplam	710.14	641			
	8. sınıf	191	2.35	1.04						
Çevre ve Hisler	5. sınıf	183	2.62	1.05	G.Arası	10.38	3	3.46	3.048	.028
	6. sınıf	138	2.32	1.09	G.İçi	724.32	638	1.14		
	7. sınıf	130	2.41	1.06	Toplam	734.70	641			
	8. sınıf	191	2.33	1.06						

Toplam Ölçek	5. sınıf	183	2.64	1.03	G.Arası	11.28	3	3.76	3.466	.016
	6. sınıf	138	2.32	1.07	G.İçi	692.10	638	1.09		
	7. sınıf	130	2.41	1.02	Toplam	703.38	641			
	8. sınıf	191	2.34	1.04						

Tablo 12: Akademik Erteleme Davranışı Puanlarının Sınıf Değişkenine İlişkin LSD Bulguları

Puan	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	Sh \bar{x}	p
Sorumluzluk ve Tercih Etme	5. Sınıf	6. Sınıf	.36	.12	.002
		7. Sınıf	.25	.12	.036
		8. Sınıf	.31	.11	.004
Çevre ve Hisler	5. Sınıf	6. Sınıf	.30	.12	.013
		8. Sınıf	.29	.11	.008
Toplam Ölçek	5. Sınıf	6. Sınıf	.32	.12	.007
		8. Sınıf	.30	.11	.006

Tablo 11’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturmakta olan katılımcıların ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ölçek puanları ortalamalarının sınıfa göre farklılığını tespit edebilmek adına tek yönlü varyans analizi yani ANOVA testi yapılmıştır. Test sonucunda sorumsuzluk ve tercih etme alt boyutunda [F(3-638) = 4.109; p<.05], çevre ve hisler alt boyutunda [F(3-638) = 3.048; p<.05] ve ölçek toplamında [F(3-638) = 3.466; p<.05] gruplar arası anlamlı fark bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek adına ise çoklu karşılaştırma testlerinden LSD testinden yararlanılmıştır. Test sonuçları Tablo 12’dedir.

Tablo 12’de öğrencilerin akademik erteleme ölçeği sorumsuzluk ve tercih etme alt boyutu, çevre ve hisler alt boyutu ve toplam ölçek puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını sınıf seviyesine göre hangi gruplardan kaynaklandığını tespit edebilmek adına post hoc LSD testi yapılmıştır. Test sonucunda; sorumsuzluk ve tercih etme alt boyutunda farkın 5. sınıf ile 6, 7, 8. Sınıflar arasında 5. Sınıflar lehine, çevre ve hisler alt boyutu ile ölçek toplamında farkın 5. Sınıflar ile 6 ve 8. Sınıflar arasında 5. Sınıflar lehine -6.7.8. sınıflar aleyhine- olduğu belirlenmiştir (p<.05). 5. sınıf öğrencilerinin sorumsuzluk ve tercih etme davranışları düzeyleri 6, 7, 8. Sınıf öğrencilerinden; 5. Sınıflar çevre ve hisler ile genel olarak akademik erteleme düzeyleri 6 ve 8. Sınıflardan daha yüksektir.

Örneklem grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme düzeylerinin sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olup olmaması durumuna göre farklılığını inceleyebilmek adına bağımsız grup t testi uygulanmıştır. Bulgular Tablo 13’tedir.

Tablo 13: Akademik Erteleme Davranışı Ölçeği Puanlarının Sanal Arkadaşlık Değişkenine İlişkin t Testi Bulguları

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Sorumluzluk ve Tercih Etme	Evet	257	1.81	1.11	.07	-14.226	640	.000
	Hayır	385	2.86	.76	.04			
Çevre ve Hisler	Evet	257	1.85	1.12	.07	-12.568	640	.000
	Hayır	385	2.82	.84	.04			
Toplam Ölçek	Evet	257	1.83	1.10	.07	-13.348	640	.000
	Hayır	385	2.83	.79	.04			

Tablo 13’te ifade edildiği şekliyle öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ölçeği puan ortalamalarının sadece sanal dünyada tanıştığı arkadaşı olma göre anlamlı bir farklılık gösterme durumunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen t testi sonucunda; sorumsuzluk ve tercih etme alt boyutunda [t(640)= -14.226; p<.05], çevre ve hisler boyutunda [t(640)= -12.568; p<.05] ve ölçek toplamında [t(640)= -13.348; p<.05] sadece sanal dünyada tanıştığı arkadaşı olmayanlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olmayan öğrencilerin akademik erteleme davranış düzeyleri sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşı olan öğrencilerden daha yüksektir.

“Ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutumları hangi düzeydedir?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14: Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğine Ait Değerler

Boyutlar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}
Toplam Ölçek	642	2.01	1.20	.08

Tablo 14’te görüldüğü gibi şiddete yönelik tutum ölçeği incelendiğinde ortaokul öğrencileri ölçek puanlarının ortalaması \bar{x} =2.01 olarak bulunmuştur. Elde edilen bulguya göre ortaokul öğrencileri şiddete yönelik tutumlara katılmadıklarını belirtmişlerdir.

“Ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutumları a) yaşa, b) sınıfına, c) sanal arkadaşlığı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler aşağıdadır.

Örnekleme oluşturmakta olan ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının yaşa göre farklılığını inceleyebilmek adına tek yönlü varyans analizi yani ANOVA testi uygulanmıştır. Bulunan sonuçlar Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15: Şiddete Yönelik Tutum Puanlarının Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

f, \bar{x} ve SS					ANOVA					
Boyut	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Toplam Ölçek	11 yaş	162	2.14	1.24	G.Arası	10.91	3	3.64	2.542	.055
	12 yaş	147	1.91	1.17	G.İçi	912.87	638	1.43		
	13 yaş	144	1.82	1.02	Toplam	923.78	641			
	14 yaş	189	2.10	1.29						

Tablo 15’te görülmektedir ki, örneklem grubunu oluşturmakta olan ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutum ölçek puanları ortalamalarının yaşa göre farklılığını inceleyebilmek adına tek yönlü varyans analizi yani ANOVA testi yapılmıştır. Test sonucuna göre $[F(3-638) = 4.706; p>.05]$ gruplar arası anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Örneklem grubunu oluşturmakta olan ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının sınıfa göre farklılığını inceleyebilmek adına tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16: Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

f, \bar{x} ve SS					ANOVA					
Boyut	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Toplam Ölçek	5. sınıf	183	2.07	1.23	G.Arası	7.66	3	2.55	1.778	.150
	6. sınıf	138	1.84	1.16	G.İçi	916.12	638	1.44		
	7. sınıf	130	1.93	1.05	Toplam	923.78	641			
	8. sınıf	191	2.12	1.28						

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutum ölçek puanları ortalamalarının sınıfa göre farklılığını inceleyebilmek adına yapılan tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan ANOVA testi sonucunda $[F(3-638) = 1.778; p>.05]$ gruplar arası anlamlı fark yoktur.

Tablo 17: Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Sadece Sanal Dünyada Tanıştığı Arkadaşı Olma Durumuna Göre Gruplarına Göre t Testi Sonuçları

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	P
Toplam Ölçek	Evet	257	1.49	.95	.06	-9.472	640	.000
	Hayır	385	2.35	1.23	.06			

Tabloda görüldüğü üzere şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının sadece sanal dünyada tanıştığı arkadaşı olma durumuna göre farklılığı inceleyebilmek amacıyla t testi yapılmıştır. Testin sonucunda $[t(640) = -9.472; p<.05]$ sadece sanal dünyada tanıştığı arkadaşı olmayan öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Sadece sanal dünyada tanıştığı arkadaşı olmayan öğrencilerin şiddete yönelik tutumları olanlardan daha yüksektir.

“Öğrencilerin internet bağımlılıklarının şiddete yönelik tutumlarındaki ve akademik erteleme eğilimlerindeki aracılık rolü nedir?” şeklindedir. Bu alt problemi cevaplamak için, öğrencilerin ölçeklere verdikleri yanıtlardan elde edilen veriler Regresyon analizi ile incelenmiş aşağıda sunulmuştur.

Tablo 18: Öğrencilerin İnternet Bağımlılıklarının Şiddete Yönelik Tutumlarını Yordama Düzeylerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	B	Std. Hata	(β)	t	p	R	R ²	F	p
İnternet Bağımlılığı	Şiddete Yönelik Tutum	2.82	.15		19.36	.000	.227	.051	34.665	.000
		-.26	.04	-.23	-5.89	.000				

Tablo 18’ de görüldüğü üzere, ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıklarının şiddete yönelik tutumlarındaki aracılık rolünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda; öğrencilerin internet bağımlılıklarının şiddete yönelik tutumlarını ($R^2=.051; p<.05$) anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. Öğrencilerin internet bağımlılıkları şiddete yönelik tutumları düzeyindeki toplam varyansın %5’ini açıklamaktadır.

Tablo 19: Öğrencilerin İnternet Bağımlılıklarının Akademik Erteleme Eğilimlerini Yordama Düzeylerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	B	Std. Hata	(β)	t	p	R	R ²	F	p
İnternet Bağımlılığı	Sorumsuzluk ve Tercih Etme	3.76	.12		31.52	.000	.418	.175	135.619	.000
		-.42	.04	-.42	-11.65	.000				
	Çevre ve Hisler	3.81	.12		31.65	.000	.431	.186	146.329	.000
		-.44	.04	-.43	-12.10	.000				
	Akademik Erteleme Davranışı	3.79	.12		32.25	.000	.434	.189	148.808	.000
		-.43	.04	-.43	-12.20	.000				

Tablo 19’da, öğrencilerin internet bağımlılıklarının akademik erteleme eğilimindeki aracılık rolünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda;

Öğrencilerin internet bağımlılıklarının sorumsuzluk ve tercih etmelerini ($R^2=.175$; $p<.05$) anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. Öğrencilerin internet bağımlılıkları sorumsuzluk ve tercih etme düzeyindeki toplam varyansın %18’ini açıklamaktadır.

Öğrencilerin internet bağımlılıklarının çevre ve hislerini ($R^2=.186$; $p<.05$) anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. Öğrencilerin internet bağımlılıkları çevre ve hisler düzeyindeki toplam varyansın %19’unu açıklamaktadır.

Öğrencilerin internet bağımlılıklarının akademik erteleme eğilimlerini ($R^2=.189$; $p<.05$) anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. Öğrencilerin internet bağımlılıkları akademik erteleme eğilimi düzeyindeki toplam varyansın %19’unu açıklamaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Ortaokul öğrencileri bazen internet bağımlılıkları olduğunu belirtmişlerdir. Çelik ve diğ., (2014: 373), ortaokul öğrencilerinin %7,7 sinin internet bağımlılığı gösterdiği sonucuna varmıştır. Bilinçli internet kullanımı konusunda öğrencilere, öğretmenlere ve anne-babalara gerekli önlemlerin alınabilmesini sağlayacak eğitimler verilmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

Ektiricioğlu ve diğ. (2020: 51), Ergenlerde çağın hastalığı olan internet bağımlılığını inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Ergenlik dönemi yaş aralığına sahip olan kişiler üzerinde yapılan bu araştırmanın sonucunda son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalar da dikkate alınarak ergenlerde teknoloji bağımlılığının giderek fazlaştığı sonucuna varılmıştır.

Keser ve Esgi (2012: 247), ilkökul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılığı açısından benlik algılarının analizini yaptıkları araştırmalarında, öğrencilerin %16,8’inde bilgisayar oyun bağımlılığı sorunu yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öner ve Çakır (2019: 26), 265 ortaöğretim öğrencisinin katılım gösterdiği araştırma sonucunda elde edilen verilerin neticesinde ulaşılabilirliği ve kullanım kolaylığı dolayısıyla sosyal medyanın öğrencilerin eğitim-öğretimine katkı sağladığı belirtilmiştir. Öğrencilerin %1,14 ünün internet bağımlısı olduğu ve %23,04 ünün ise internet bağımlısı olma riski taşıdığı tespit edilmiştir.

Li, M. ve diğ. (2014: 482), Çin’in Xiangtan kentinde ortaokul öğrencilerinin obezite durumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve internet bağımlılığı olan ortaokul öğrencilerinde obezite tespit oranı %32.92 internet bağımlılığı olmayanların obezite oranı %21.06 çıkararak anlamlı derecede bir farklılık göstermiştir.

Ortaokul öğrencilerinde yaşı 12, 13, 14 olan ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıkları yaşı 11 olan ortaokul öğrencilerinden daha yüksek çıkmıştır. Şimşek ve Yılmaz (2020: 1851), Türkiye’de 2010-2018 yılları arasında yürütülen dijital oyun bağımlılığı çalışmalarındaki yöntem ve sonuçların incelenmesi adına lisansüstü tez ve makaleleri tarayarak sistematik bir inceleme yürütmüştür. Toplamda 26 tane çalışma analiz edilmiştir. Çalışmada öncelik olarak demografik değişikliklerin dijital oyun bağımlılığına olan etkilerine bakıldığında cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyinin büyük etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul öğrencilerinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılıkları 5. sınıf öğrencilerinden daha yüksek çıkmıştır. Numanoğlu ve Bayır (2012:295), ortaokul öğrencileri arasında 7. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin en yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Ortaokul öğrencilerinde sadece sanal arkadaşı olan öğrencilerin internet bağımlılıkları sanal arkadaşı olmayan öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Tan ve Mery (2020:162), 8. sınıfta öğrencilerinin hepsinin internet kullandıklarını, çevrimiçi oyunlar aracılığı ile sanal dünyada tanıştıkları gerçekte tanımadıkları kişilerle görüştiklerini ve interneti eğlence amaçlı kullandıklarını ifade etmiştir.

Li Y. ve diğ. (2014:111), Çinli ilkököl ve ortaokul öğrencilerinden oluşan internet bağımlılığının yaygınlığını incelemek ve farklı kullanımlara sahip İnternet kullanıcıları arasında internet bağımlılığını araştırmak amacıyla 4 ila 8. sınıf öğrencilerinden veri toplanmıştır. Analizinde internet kullanımının yeri ve amacı dikkate alındığında internet bağımlılarının yüzdesi en yüksek internete kafeden erişimini sağlayan ve oyun oynayan ergenler olduğu çıkmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin sorumsuzluk ve tercih etme, çevre ve hisler ve genel olarak akademik erteleme davranışlarını nadiren sergilediklerini belirtmişlerdir. Dietz ve diğ. (2007:893), bireysel değerler, öğrenme rutinleri ve akademik erteleme üzerine 6. ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan toplamda 704 veri toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda akademik erteleme ve günlük rutinlerin eksikliğinin ilişkili olduğu öğrencilerin boş zamanlarda yapılacak diğer etkinlikleri okul çalışmalarına tercih etme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Günün planlı akışının, akademik görevler için kararları teşvik edebilir, ertelemeyi önleyebilir önemde olduğu görülmüştür.

Erdoğan (2019: 1), araştırma sonucunda akademik ertelemeyi en çok yordayan değişkenin öğrenci başarısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları, akademik ertelemedeki varyansın %22'sini oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma sonuçlarında akademik ertelemenin kardeş sayısı ve internete girme sıklığı ve benlik saygısı ile pozitif yönde bir kolerasyona sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

“Ortaokul öğrencilerinde akademik erteleme eğilimi sahip olunan yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” alt problemi incelenmiş, yaşı 11 olan ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme davranışları yaşı 12, 13, 14 olan ortaokul öğrencilerinden daha yüksek çıkmıştır.

Yurdakoş ve Biçer (2019:243), sağlık yönetimi bölümünde okuyan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin akademik ertelemeleri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada toplam 222 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırma verilerinin sonuçlarına göre 19 yaşın altında olan öğrencilerin internet bağımlılığı 21 yaşında olan öğrencilerden daha yüksek çıkmış ancak yaş gruplarına göre akademik erteleme eğiliminde anlamlı bir farka ulaşamamıştır.

Ortaokul öğrencilerinde 5. sınıf öğrencilerinin sorumsuzluk ve tercih etme davranışları düzeyleri 6, 7, 8. Sınıf öğrencilerinden; 5. sınıf öğrencilerinin çevre ve hisler ile genel olarak akademik erteleme davranışları düzeyleri 6 ve 8. sınıf öğrencilerinden daha yüksek çıkmıştır.

Sula Ataş ve Kumcağız (2018:375), ergenlerin erteleme davranışının; akademik öz yeterlik inancına, mükemmeliyetçiliğe, cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ancak sınıf düzeyine göre bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Ortaokul öğrencilerinde sanal arkadaşı olmayan öğrencilerin akademik erteleme davranış düzeyleri sanal arkadaşı olan öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Karababa ve diğ. (2018:269), ortaokul öğrencilerinin öğretmeninden, arkadaşlarından görmüş olduğu sosyal destek ve insani değerlerin okula bağlılık düzeyinde anlamlı bir artış sağladığını göstermektedir.

Ortaokul öğrencileri şiddete yönelik tutumlara katılmadıklarını belirtmişlerdir. Karademir ve diğ. (2019: 243), ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin sahip oldukları arkadaş grubun ve kendisinin özelliklerinden etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

Türk ve Şenyuva (2021:462), şiddet sarmalı içinden siber zorbalık isimli araştırmalarında toplumdaki her bireyin farkındalık sahibi olmasının önemine vurgu yapmış alınması gereken önlemler, müdahale programları ve denetlemelerden bahsedilmiştir.

Arslan (2020: 86), dijital bağımlılık ve şiddet eğilimleri arasında pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı sonuç olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yılmaz (2019:604), şiddet içerikli oyunlar oynayanların diğerlerine göre şiddete yönelimli olduklarını saptamıştır. Arslan (2015:1), araştırmasında öğrenciler arasında sözlü, fiziksel, duygusal şiddet türlerinde her geçen gün artış olduğu hırsızlık, zararlı madde kullanımı (sigara, uyuşturucu, vb...), okula kesici alet getirme gibi olayların yaygınlaştığını ortaya çıkarmıştır.

Astor, ve diğ. (2001:511), ortaokul öğrencilerinin koridor, kafeterya, oyun alanları ve sınıflarda tehlikeyi algılama olasılığının ilkököl öğrencilerinden çok daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, gruplar arası anlamlı fark bulunmamıştır. Certel ve diğ. (2014: 30), ortaokul öğrencilerinin antisosyal inanç ve tutumlarının yaşa göre farklılıklar gösterdiğine ulaşmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutumları sınıf düzeyine göre farklılaşmış farklılaşmadığı incelenmiş, gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Sağlam ve İkiz (2017: 1235), ortaokul öğrencilerinin şiddet ile okula bağlılıkları arasında ters ilişki bulmuştur. Öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin azaldıkça şiddet eğilimleri artış gösterdiğini tespit etmiştir. Sınıf düzeyi ile liiddet arasında da ters korelasyon saptanmıştır. Sınıf düzeyi yükseldikçe şiddet eğilimlerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda da okula bağlılık düzeylerinin düştüğü saptanmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının sadece sanal arkadaşlığı olma durumuna göre farklılaşmış farklılaşmadığı incelenmiştir. Sanal arkadaşı olmayan öğrencilerin şiddete yönelik tutumları sanal arkadaşı olan öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Ko, ve diğ. (2009: 598), internet bağımlılığı ile saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi cinsiyet, okul ve depresyonun bu ilişki üzerindeki düzenleyici etkilerini değerlendirmek amacıyla 9405 ergene anket uygulanıp veri toplanmıştır. Analizlerin sonunda internet bağımlılığı olan ergenlerde saldırgan davranışlara sahip olma olasılığının daha yüksek olduğu çıkmıştır. Ayrıca Çevrimiçi sohbet, yetişkinlere yönelik seks web görüntüleme ve çevrimiçi oyun oynama saldırgan davranışlarla ilişkilendirilmiştir. İlişki lise/meslek okullarına kıyasla ortaokullardaki ergenler arasında daha anlamlı çıkmıştır.

“Öğrencilerin internet bağımlılıklarının şiddete yönelik tutumlarındaki ve akademik erteleme eğilimlerindeki aracılık rolü nedir?” alt problemi incelenmiş, öğrencilerin internet bağımlılıkları şiddete yönelik tutumları düzeyindeki toplam varyansın %5’ini açıklamaktadır. Öğrencilerin internet bağımlılıkları sorumsuzluk ve tercih etme düzeyindeki toplam varyansın %18’ini açıklamaktadır. Öğrencilerin internet bağımlılıkları çevre ve hisler düzeyindeki toplam varyansın %19’unu açıklamaktadır. Öğrencilerin internet bağımlılıkları akademik erteleme eğilimi düzeyindeki toplam varyansın %19’unu açıklamaktadır.

İnternet kullanımı, günümüzde vazgeçilmez olanaklar sunarak yaşamımıza büyük katkılar, kolaylıklar sağlamış ve bir gerekliliğe dönüşmüştür. Kişinin internet kullanımında kendisini sınırlayamaması, internet ile ilgili zihinsel düşüncelerinin yoğun olması, çevrimdışı olduğu zamanlarda yoksunluk belirtileri göstererek sinirlenme, gergin hissetme vb. olumsuz duygulanımlarda bulunması kişinin internet bağımlılığı riski altında olduğunu gösterir ve hayatında işlevselliğin belirgin bir derecede bozulmasına sebep olur (Özdemir, 2016:47).

Araştırma sonucunda öğrenciler bazen internet bağımlılıkları olduğunu belirtmiş ve 11 yaşındaki öğrencilerin internet bağımlılıkları 12, 13, 14 yaşındaki öğrencilere göre yüksek çıkmıştır. 6 ve 7. sınıflarda bağımlılık düzeyi 5. Sınıflara göre yüksek çıkmıştır. Sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşları olanların internet bağımlılık düzeyi sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşları olmayanlara göre yüksek çıkmıştır. İnternet bağımlılığı ile cinsiyete, akademik açıdan kendini değerlendirme, anne ebeveyn tutumu ve sosyal medya hesabı sayısına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Singh ve Barmola (2015: 98), internet bağımlılığının ruh sağlığı ve akademik yaşam üzerindeki etkisini araştıran çalışmasında yaşları 14-16 arasında değişen 100 öğrenciye anket uygulanmıştır. Analizler sonucunda internet bağımlılığının ağır ve derin gruplarında yer alan öğrencilerin/ergenlerin hem akademik performansları hem de ruh sağlıkları üzerinde zararlı etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma sonucunda akademik erteleme eğiliminin ortaokul öğrencilerinde nadiren görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. 11 yaşındaki öğrencilerin akademik erteleme eğilimi düzeyi 12, 13 ve 14 yaşındakilere göre yüksektir. Sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşları olmayan öğrencilerin akademik erteleme davranış düzeyleri sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaşları olan öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır.

Günümüzde medya teknolojilerinin hızla gelişerek çeşitlenip yaygınlaşması sonucu bilgisayar, akıllı telefon, tablet kullanımıyla kolaylıkla ulaştığımız oyunların kişilere yönelik etkileri tartışılmaya başlanmıştır (Yılmaz, 2019: 604). Bilgisayar oyunları dünyası kullanıcıların hayatlarına ve tüm gelişim alanlarına etki etmektedir (Schut, 2007: 217). Bu oyunların sahip oldukları içerik, kişide oluşturdukları görüş, tutum açısından sosyal hayata yansımaları bakımından büyük önem taşımaktadır (Yılmaz, 2019: 604). Bireylerin dünyayı algılama şekillerini yönlendirdiği söylenebilir (Nielsen vd., 2013: 7). Şiddet unsurlarını barındıran oyunlar oynayan bireyde ve ilişkide bulunduğu toplumsal çevrelerde sorunlar yaşamasına yol açacağı öngörülebilir (Yılmaz, 2019: 604).

Oyunların içeriğinde bulunan şiddet unsurları kişideki saldırganlık davranışlarını etkilemekte, eğlenceli zaman geçirmek aracı olarak kullanılan oyunlar bağımlılık yapmaktadır (Griffiths vd., 2004: 479). Bireyler gitgide asosyalleşerek gerçek hayattan uzaklaşmaktadır (Kneer vd., 2012: 604). Bu konuda yapılan çalışmalar şiddet içeren oyunların oynanma sıklığının giderek arttığını göstermektedir (Ewoldesn vd., 2011: 1). Bilgisayar oyunlarındaki şiddet içeriğinin kullanıcılardaki yırtıcı ve saldırgan şahsiyet özelliğinde artışa neden olduğu görülmektedir (Anderson, 2004: 168-192).

Tutkun ve diğerleri (2017: 83) medya teknolojilerinde şiddet içeriklerini seyredenlerin yaşadıkları problemleri şiddete başvurarak çözmeye çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

Literatürde şiddet içeren medya kaynaklarının çocuklar üzerinde kendisini yalnız hissetme, depresyon ve anksiyete saldırgan davranışlar, şiddet eğilimi, dikkat dağınıklığı, gibi problemlere sebep olduğunu ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (Wack ve Tantleff-Dunn, 2009; Mentzoni vd., 2011; Bluemke vd., 2010; Fischer vd., 2010; Gentile vd., 2012). Yapılan bazı araştırmalarda ise internette çok fazla zaman harcayan çocuklarda akademik başarıda düşüş, düzensiz ve yetersiz uyku, kas iskelet sistemi rahatsızlıkları, obezite, yetersiz fiziksel aktivite gibi problemlerin geliştiğini ortaya koymuştur (Anand, 2007; King vd., 2013; Jacobs vd., 2009; Ballard vd., 2009; Fullerton vd., 2014).

Korkmaz (2016: 74), son yıllarda siber zorbalık nedeni ile dikkat sorunları, okul başarısında düşme, depresyon, intihar eğilimleri, uyku bozuklukları, uyuşturucu madde kullanımı vb... birçok psikolojik problemler yaşayan çocuk ve gençler üzerinde çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonucunda siber zorbalığa maruz kalan genç ve çocukların ailelerinin ve okullarının nasıl önlemler alabileceği konusunda önerilere yer verilmiştir.

Ortaöğretim düzeyinde eğitim gören öğrencilerin sahip oldukları kişilik yapıları ve arkadaş çevrelerindeki özellikler şiddete yönelik eğilimlerini etkilemektedir (Vural vd., 2019: 243).

Araştırmanın sonucunda ortaokul öğrencileri şiddete yönelik tutumlara katılmadıklarını belirtmişlerdir. Sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaş olmayan öğrencilerin şiddete yönelik tutumları sadece sanal dünyada tanıştığı gerçekte tanışmadığı arkadaş olan öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca akademik erteleme eğilimi ile yaş ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur.

Öğrencilerin internet bağımlılıkları akademik erteleme eğilimi düzeyindeki toplam varyansın %19'unu, internet bağımlılıkları şiddete yönelik tutumları düzeyindeki toplam varyansın %5'ini açıklamaktadır.

Ergen yardım grupları problemlerin çözümlenmesinde yardımcı olabilmektedir (Taş ve Ateş, 2020: 3226). Yapılan bu araştırmanın katılımcıları ortaokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Yapılan çalışmanın konusu farklı yaş gruplarında da ele alınabilir.

KAYNAKÇA

Anand V. A. (2007). Study Of Time Management: The Correlation Between Video Game Usage And Academic Performance Markers. *Cyberpsychol Behav.*10(4):552-9.

Anderson, C. A., & Carnagey, N. L. (2004). Violent Evil and the General Aggression Model. *The Social Psychology of Good and Evil*, 168-192.

Anlı, G. & Taş İ. (2018). Ergenler İçin Oyun Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formunun Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 13(11):189-203.

Arslan, A. (2020). Ortaöğretim Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeyleri Ve Şiddet Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 86-113.

Arslan, Y. (2015). Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Düzey Ve Dinamiklerini Anlamak: Batman Merkez Örneği/Türkiye. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 1-17.

Astor, Ra, Meyer, Ha & Pitner, Ro (2001). İlkokul Ve Ortaokul Öğrencilerinin Şiddete Meyilli Okul Alt Bağlılarına İlişkin Algıları, *İlkokul Dergisi*, 101 (5), 511-528.

Ayyıldız, F., & Dilmaç, B. (2017). Ergenlerin Sahip Oldukları Değerler ile Akademik Erteleme ve Genel Erteleme Düzeyleri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10-11), 127-146.

Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2009). Üniversite Olarak "İnternet Hizmeti Ve İnternet Bağımlılarının Profili". *Selçuk İletişim*, 6 (1), 5-22.

Ballard M, Gray M, Reilly J, Noggle M. Correlates Of Video Game Screen Time Among Males: Body Mass, Physical Activity, And Other Media Use. *Eat Behav.* 2009;10(3):161-7.

Baştürk, E. (2014). Dijital Bölünme Kavramı Bağlamında Türkiye'de Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Ve Sosyal Ağ Kullanımları: Gaziantep İli Örneği, 1. I. I. Uluslararası İletişim Bilimleri Ve Medya Araştırmaları Kongresi, 12(15), 1-21.

Batgün, A. D., & Kılıç, N. (2011). İnternet Bağımlılığı İle Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler Ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67).

- Berber Çelik, Ç. Ve Odacı, H. (2015). Akademik Erteleme Davranışının Bazı Kişisel Ve Psikolojik Değişkenlere Göre Açıklanması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 30(3), 31-47.
- Beyazyürek, M., & Şatır, T. T. (2000). Madde Kullanım Bozuklukları, Psikiyatri Dünyası, 4(2), 50-56.
- Bluemke, M., Friedrich, M. Ve Zumbach, J. (2010). Şiddetli Ve Şiddet İçermeyen Bilgisayar Oyunlarının Örtük Saldırganlık Önlemleri Üzerindeki Etkisi, Agresif Davranış: Uluslararası Saldırganlık Araştırmaları Derneği Resmi Gazetesi, 36 (1), 1-13.
- Burcu, T.Ü. Rk, & Şenyuva, G. Şiddet Sarmalı İçinden Siber Zorbalık: Bir Gözden Geçirme. İbad Sosyal Bilimler Dergisi, (10), 462-479.
- Burka, J., & Yuen. L. (1983). Procrastination: Why You Do It, What To Do About It. Reading MA: Addison-Wesley.
- Can, S. (2018). Ergenlerin Akademik Erteleme Davranışları, İnternet Bağımlılığı Ve Temel Psikolojik İhtiyaçları: Bir Model Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul
- Canoğulları, Ö. & Güçray, S. S. (2017). İnternet Bağımlılık Düzeyleri Farklı Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik İhtiyaçları, Sosyal Kaygıları ve Anne Baba Tutum Algılarının İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26 (1), 42-57. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/31939/350941>
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: "İnternet Bağımlılığı", Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 22: 83-98.
- Certel, Z., Bahadır, Z., Varol, S. R., & Saracaloğlu, A. S. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Antisosyal İnanç Ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(2), 30-42.
- Chrismore, S., Betzelberger, LB & Tonya, C. (2011). İnternet Bağımlılığında Yatarak Tedavide On İki Basamaklı İyileşme. İnternet Bağımlılığı: Değerlendirme Ve Tedavi İçin Bir El Kitabı ve Rehber, Ed. Kimberly S. Young, Cristiano Nabuco De Abreu. John Wiley & Sons, 205, 222.
- Çelik, A., Çelen, F. K., & Seferoğlu, S. S. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Akad. Bilişim, 14, 373-82.
- Çetin, H. (2011). Ergenler İçin Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. İlköğretim Online, 10(1), 68-79.
- Dietz, F., Hofer, M., & Fries, S. (2007). Individual Values, Learning Routines And Academic Procrastination. British Journal Of Educational Psychology, 77(4), 893-906.
- Egger, O. & Rauterberg, M. (1996). Internet Behaviour And Addiction (Semesterthesis). Swiss Federal Institute Of Technology, Zurich.
- Ekşi, F. (2012). Narsistik Kişilik Özelliklerinin İnternet Bağımlılığı Ve Siber Zorbalığı Yordama Düzeyinin Yol Analizi İle İncelenmesi. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(3), 1683-1706.
- Elhatip, Y. E. (2018). Lise Öğrencilerinin Bilgisayar Bağımlılık Düzeyleri İle Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Erden, S. Ve Yılmaz, S. (2016). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Akran İlişkilerinin İnsane Değerler Ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Açısından İncelenmesi. Kalem Eğitim Ve İnsani Bilimleri Dergisi, 6(2), 389-416.
- Erdogdu, M. (2019). Akademik Ertelemenin Yordayıcıları Olarak Benlik Saygısı, Başarı Ve Bazı Demografik Değişkenlerin Etkisi. Erciyes Journal Of Education, 3(1), 1-15.
- Erkek, N. P. (2016). Yatılı Ve Gündüzlü Eğitim Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri İle Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eşgi, N. (2014). Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği'Nin Türkçeye Uyarlaması Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Kastamonu Eğitim Dergisi, 22(2): 807-839.

- Ferrari, J.R. & Emmons, R.A. (1995). Procrastination As Revenge: Do People Report Using Delays As A Strategy For Vengeance? *Personality And Individual Differences*, 17, 539-544.
- Fischer P, Kastenmüller A, Greitemeyer T. Media Violence And The Self: The Impact Of Personalized Gaming Characters İn Aggressive Video Games On Aggressive Behavior. *J Exp Soc Psychol*. 2010;46(1):192-5.
- Fullerton S, Taylor Aw, Dal Grande E, Berry N. Measuring Physical İnactivity: Do Current Measures Provide An Accurate View Of “Sedentary” Video Game Time? *J Obes*. 2014;1-5.
- Gentile Da, Swing El, Lim Cg, Khoo A. Video Game Playing, Attention Problems, And İmpulsiveness: Evidence Of Bidirectional Causality. *Psychol Pop Media Cult*. 2012;1(1):62-70.
- Griffiths M D, Davis N O M And Chappeli D (2004) Demographic Factors And Playing Variables İn Online Computer Gaming, *Cyber Psychology & Behavior*, 7(4), 479-488.
- Greenfield, D. (2011). The Addictive Properties Of Internet Usage. *Internet Addiction: A Handbook And Guide To Evaluation And Treatment*. Ed. Kimberly S. Young, Cristiano Nabuco De Abreu. John Wiley & Sons, 135-153.
- Güney B. (2017). Dijital Bağımlılığın Dijital Kültüre Dönüşmesi: Netlessfobi, *E-Journal Of New Media / Yeni Medya Elektronik Dergi –Ejnm*, May, Volume 1 Issue 2, S: 207.
- Hensley, L. C. (2013). The Fine Points Of Working Under Pressure: Active And Passive Procrastination Among Collage Students. (Doktora Tezi). <https://search.proquest.com/pqdtglobal> Sayfasından Erişilmiştir.
- Jacobs K, Hudak S, Mcgiffert J. (2009). Computer-Related Posture And Musculoskeletal Discomfort İn Middle School Students. *Work*. 32(3):275-83.
- Kaptanoğlu, C. (2002). Psikodinamik Açıdan Şiddet, Toplum Ve Hekim Derg, 17: 66- 68.
- Karaaslan, A. İ. (2015). Dijital Oyunlar Ve Dijital Şiddet Farkındalığı: Ebeveyn Ve Çocuklar Üzerinde Yapılan Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(369), 806-818.
- Karababa, A., Oral, T., & Dilmaç, B. (2018). Ortaokul Öğrencilerinde Okula Bağlılığın Yordanmasında Algılanan Sosyal Destek Ve Değerin Rolü.
- Karaca, S., Uyanık, E., Keuç, M., İşlek, M., Aksu⁴, R., Öngün, E., & Barlas, G. Ü. (2021). Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Ve Depresif Belirtiler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 510-516.
- Karademir, T., Vural, M., & Kayabaşı, A. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilim Durumlarının Belirlenmesi, *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 243-255.
- Karagözoğlu-Aşlyüksek, M. (2017). Bilgi Profesyoneli Adaylarının İnternet Bağımlılığı Düzeyleri: Marmara Üniversitesi Bilgi Ve Belge Yönetimi Bölümü Örneği, *Bilgi Ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 6: 23-45.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel.
- Kars, B. G. (2010). Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunlarının Çocuklarda Saldırganlığa Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Keser, H., & Esgi, N. (2012). İlkokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılığı Açısından Benlik Algılarının İncelenmesi. *Procedia-Sosyal Ve Davranış Bilimleri*, 46, 247-251.
- King D. L. , Gradisar M, Drummond A, Et Al. The Impact Of Prolonged Violent Video-Gaming On Adolescent Sleep: An Experimental Study. *J Sleep Res*. 2013;22(2):137-43.
- Kneer, J., Glock, S., Beskes, S. And Bente, G. (2012) Are Digital Games Perceived As Fun Or Danger? Supporting And Suppressing Different Game-Related Concepts, *Cyberpsychology, Behavior And Social Networking*, 15 (11), 604-609.
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Liu, S. C., Huang, C. F., & Yen, C. F. (2009). The Associations Between Aggressive Behaviors And Internet Addiction And Online Activities İn Adolescents. *Journal Of Adolescent Health*, 44(6), 598-605.
- Korkmaz, A. (2016). Siber Zorbalık: Fizikselden Sanala Yeni Şiddet, *Kurgu*, 24(2), 74-85.
- Li Y., Zhang X., Lu F., Zhang Q. Ve Wang Y. (2014). Çin'deki İlkokul Ve Ortaokul Öğrencileri Arasında İnternet Bağımlılığı: Ulusal Temsili Bir Örnek Çalışma *Cyberpsychol Davranış Soc Netw*. 2014 1 Şubat; 17(2): 111–116. Doi:10.1089/Cyber.2012.0482

- Li, M., Deng, Y., Ren, Y., Guo, S., & He, X. (2014). Obesity Status Of Middle School Students İn Xiangtan And Its Relationship With Internet Addiction. *Obesity*, 22(2), 482-487.
- Mentzoni Ra, Brunborg Gs, Molde H, Et Al. Problematic Video Game Use: Estimated Prevalence And Associations With Mental And Physical Health. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2011;14(10):591-6.
- Numanoğlu, G., & Bayır, Ş. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Kullanımları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (2), 295-323.
- Ocak, G., & Karataş, S. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışı Ölçeği: Geçerlilik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sbe Dergisi*, 9(1), 93-113.
- Ögel, K., Evren, C., Figen, K. Ve Tamar Gürol, D. (2012). Bağımlılık Profi L İndeksi'nin (BAPİ) Geliştirilmesi, Geçerlik Ve Güvenirliliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23: 1-10.
- Öner, İ. E., & Çakır, R. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ve Sosyal Medya Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 26-43.
- Özdemir, G. (2016). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi*.
- Rabin, LA, Fogel, J. Ve Nutter-Upham, KE (2011). Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme: Kendi Kendine Bildirilen Yürütme İşlevinin Rolü. *Klinik Ve Deneysel Nöropsikoloji Dergisi*, 33 (3), 344-357.
- Robin, L. A., Fogel, J., & Upham, K. E. (2011). Academic Procrastination İn College Students: The Role Of Self-Reported Executive Function. *Journal Of Clinical And Experimental Neuropsychology*, 33(3), 344-357. [Http://Web.B.Ebscohost.Com/Ehost/Pdfviewer/Pdfviewer?Vid=0&Sid=D7615b27-6616-47a3-B293-668089415c1c%40sessionmgr104](http://Web.B.Ebscohost.Com/Ehost/Pdfviewer/Pdfviewer?Vid=0&Sid=D7615b27-6616-47a3-B293-668089415c1c%40sessionmgr104) Sayfasından Erişilmiştir.
- Saddler, C. D., & Buley, J. (1999). Predictors Of Academic Procrastination İn College Students. *Psychological Reports*, 84(2), 686-688.
- Sağlam, A., & İkiz, F. E. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri İle Okula Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ilkogretim Online*, 16(3).
- Savcı, M., & Aysan, F. (2017). Teknolojiklar Ve Sosyal Sistemler: İnternet Sistemi, Sosyal Medya, Dijital Oyun Ve Akıllı Telefon Sistemi Yordayıcı. *Düşen Adam*, 30 (3), 202-216.
- Schut, K. (2007). Strategic Simulations And Our Past: The Bias Of Computer Games İn The Presentation Of History, *Games And Culture*, 2(3), 213-235.
- Sevinç, H. (2019). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı İle Duyguları İfade Etme Vedüşünme İhtiyacı Arasındaki İlişki (Master's Thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Sirois, F., M., & Pychyl, T., A. (Ed.). (2016). Erteleme, Sağlık Ve Esenlik. Akademik Basın.
- Singh N. & Barmola, K.C. (2015). Internet Addiction, Mental Health And Academic Performance Of School Students/Adolescents. *The International Journal Of Indian Psychology*.
- Şimşek, E., & Yılmaz, T. K. (2020). Türkiye'de Yürütülen Dijital Oyun Bağımlılığı Çalışmalarındaki Yöntem Ve Sonuçların Sistematik İncelemesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(4), 1851-1866.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Taçyıldız Ö. (2010). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
- Tan B. Ve Merey, Z. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımına İlişkin Açıklamalarının Dijital Vatandaşlık Kapsamında İncelenmesi, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 162-193.
- Tanrıseven, I. Ve Dilmaç, B. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin İnsani Değerleri, Motivasyonel İnançları Ve Özdüzenleme Stratejileri Arasındaki Yorayıcı İlişkiler. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 21-36.
- Taş, İ. (2019). Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Journal Of Kirsehir Education Faculty*, 20(2).

- Taş, B. & Ateş, S. (2020). Boşanmış ve Evli Ebeveynlere Sahip Ergenlerin Beş Boyutlu İyi Oluş Modeli ve İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15 (25), 3198-3232 . DOI: 10.26466/opus.650135
- Taş, B., & İme, Y. (2019). Boşanmış ve Evli Bireylerin Depresyon, İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 14(6), 3491-3503. DOI: 10.29228/TurkishStudies.37018.
- Toker, B. (2014). Bilişsel Davranışçı Kurama Dayalı Olarak Geliştirilen Akademik Erteleme Davranışıyla Başetme Beceri Eğitimi Psikoeğitim Grup Yaşantısının Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Tsai, C. Ve Lin, S.J. (2003). Internet Addiction Of Adolescents İn Taiwan: An Interview Study. *Cyberpsychology & Behavior*, 6 (6), 649- 652.
- Tutkun, Ö. F., Demirtaş, Z., Açıköz, T. & Teksel, D. S. (2017) Televizyon Ve Dijital Oyunların Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimine Etkisi, *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 83-91.
- Türk, B. & Şenyuva, G. (2021). Şiddet Sarmalı İçinden Siber Zorbalık: Bir Gözden Geçirme. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 462-479.
- Vural, M., Karademir, T., & Kayabaşı, A. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilim Durumlarının Belirlenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 243-255.
- Wack E, Tantleff-Dunn S. Relationships Between Electronic Game Play, Obesity, And Psychosocial Functioning İn Young Men. *Cyberpsychol Behav.* 2009;12(2):241-4.
- Yavuzer, Y. (2011). Okullarda Saldırganlık/Şiddet: Okul Ve Öğretmenle İlgili Risk Faktörleri Ve Önleme Stratejileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 192, 43-61.
- Yılmaz, M. B. (2019). Bilgisayar Oyunlarındaki Şiddet Ögesinin Üniversite Öğrencilerinin Tutumlarına Yönelik Etkisi: İnönü Üniversitesi Örneği. *Selçuk İletişim*, 12(2), 604-629.
- Yiğit, R. Ve Dilmaç, B. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Sahip Oldukları İnsani Değerler İle Akademik Erteleme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 159-178.
- Young, K. S. (2007). Cognitive Behavior Therapywith Internet Addicts: Treatment Outcomes And İmplications. *Cyber Psychology & Behavior*, 10(5): 671-679.
- Yurdakoş, K., & Biçer, E. (2019). İnternet Bağımlılık Düzeyinin Akademik Ertelemeye Etkisi: Sağlık Yönetimi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 243-278.